

Denkers in deze tijd

Collectief is de vervreemding en de kakafonie van opvattingen, het gebrek aan (geloof in) autoriteit(en) die dat kan (kunnen) doorbreken.

- Sloterdijk: De wereld is een opera,
- Bos: We leven in het antropoceen
- Harari: De mens is een algoritme en is homo Deus.
- Gabriel: De wereld bestaat niet.

maleutiek_2019 2

Individualisme

- De Verlichting begint met het idee van de uittreding van de Rede uit haar zelfverschuldigde onmondigheid. Daarin zien we een Rede die zoals Ger Groot dat beschrijft in processie door een menigte kan worden gedragen.
- Onbedoeld en onvoorzien zit deze rede nu in elk van ons. Welke rol speelt mijn individuele rede in de totaliteit van de wereld?

maleutiek_2019 3

Kennis

- ‘De onderste steen boven’, zou je als motto kunnen afleiden uit de uittreding van de rede uit de onmondigheid.
- Maar naarmate we meer weten komt er meer twijfel, wij mensen, zijn net als andere dieren, gericht op overleven en niet op waarheid. (waarheid=wil tot macht) en de basis voor de natuurwetenschappen blijkt axiomatisch.

maleutiek_2019 4

Individuele omgang met kennis

Het ideaal van *homo universalis* is onmogelijk geworden. Iedereen heeft toegang tot en kennis van een beperkt deel van de stand van de wetenschap.

Paradox: Individueel leveren we kritiek en willen we de waarheid boven tafel én individueel beslissen we wat op die manier verantwoording af moet leggen en wat we voetstoots aannemen. Daarmee zijn we geatomiseerd en niet meer in staat om kennis eenvoudig te vermeerderen.

maleutiek_2019 5

Problemen met omgang met kennis

Voorbeelden;

Tycho in de psychiatrie (NPO 3, 28-11-2019); de deskundigen twijfelen aan de labels, de mensen op straat en de patiënten verwachten wetenschappelijke zekerheid.

Trouw (28-11-2019). Ouders kiezen alternatief onderwijs dat goed bekend staat en goed scoort qua output. Zodra ze binnen zijn willen ze medezeggenschap en invloed op de methode.

maleutiek_2019 6

Gemeenschap versus individu

Vanaf de Griekse tijd is vrijheid ook de vrijheid om iets te betekenen voor de gemeenschap die op haar beurt jouw vrijheid mogelijk maakt. De vrijheid van de Verlichting schept eerst ruimte voor meer mensen om vrijheid gestalte te geven. Dan, na WO II, wordt het individu overvraagd, geworpen in vrijheid moet hij de verantwoordelijkheid voor de wereld en de betekenisverlening voor al wat is, dragen.

maieutiek_2019

7

Vrijheid van het individu

Van die zwaarte van de autonomie blijft weinig over als in beeld komt dat;

- 1-ieder mens een beroep mag doen op de gemeenschap om zijn of haar vrijheid te faciliteren,
- 2-de gemeenschap de bron is van waaruit middels (persoonlijke) concurrentie het individu kan excelleren.

maieutiek_2019

8

Gedragso-riëntatie

'Wat mag ik hopen' is niet meer voornamelijk gericht op het hiernamaals, ook niet wanneer iemand diepgelovig is. Het leven in het ondermaanse van onszelf en onze kinderen staat voorop.

Maar individuele vooruitgang gaat meer en meer schuren met collectieve belangen. De (vrije markt) concurrentie, de verbruiks-economie, de kosten van zorg en welzijn en de noodzaak om aandacht te geven aan de aarde, zijn daar voorbeelden van.

maieutiek_2019

9

Wie ben ik?

- De kennis, het hopen en het doen zijn volledig binnen het perspectief van het individu teruggedrongen. Lyotard (1979) met het einde van de grote verhalen maakt dat duidelijk.
- Maar zelfkennis en kennis over de wereld voldoet alleen als er ook een gemeenschap, een publieke ruimte en een aarde wordt meegedacht. Wij zijn gemeenschapswezens die, voorlopig althans, gebonden zijn aan deze aarde.

maieutiek_2019

10

Narratief van het dikke ik

Het 'dikke ik' kijkt naar de wereld zonder grote verhalen en hoopt niet meer dan zoveel mogelijk ruimte voor zijn of haar bestaan. De waarheid is iets dat ingezet wordt waar nodig, maar geen enkele noodzaak biedt om eigen gedrag of opvattingen aan te passen. De gemeenschap is alleen aanwezig, voor zover zij voor eigen gebruik kan worden ingezet, de aarde is een bron waaruit geput kan worden.

maieutiek_2019

11

Handvatten voor andere narratieven

De evolutie maakt ons als groepswezens behalve egoïstisch ook empathisch. Als we onszelf meer als deel van een geheel kunnen gaan zien vinden we de banden met de aarde, de dieren en de andere mensen als bronnen voor gedrag en overwegingen. We leven enerzijds in een netwerk van instrumentele betrekkingen, waar wij een lastige factor in zijn. Anderzijds leven we in een netwerk van betekenis verlenende betrekkingen die meer en meer de hele aarde gaan omvatten.

maieutiek_2019

12

Pluraliteit en nataliteit

Pluraliteit en nataliteit wil zeggen dat we geen voorspelling over onze toekomst kunnen doen, omdat we in staat zijn tot het nieuwe, het onverwachte. Ook al zoeken veel mensen/landen nu hun zekerheid in een sterke leider die de vrijheid weer opheft, Arendt laat zien dat onze natuur niet toestaat dat we daarin zullen berusten. Haar hoop haalt ze uit het verslaan van Stalin en Hitler.

maleutiek_2019

13

Welvaart en welzijn en onzekerheid

Het is nog nooit zo goed gegaan en toch heerst er een zodanige onzekerheid dat mensen grijpen naar oude verhalen; nationalisme, dictatuur en vreemdelingenhaat. Het zijn stuip trekkingen van een cultuur vlak voor een grote verandering waarvan we de contouren kunnen zien; aandacht voor de gemeenschap, herstel van betrouwbaarheid, aandacht voor andere levende wezens en de aarde. De weg naar het individu is zodanig voltooid dat de weg naar de gemeenschap en de wereld erop moet volgen zoals op een inademing een uitademing volgt.

maleutiek_2019

14